

— Proleće 1945

Prevela s nemačkog *Spomenka Krajčević*

Tog dana prepodne, Suzi je pronašla žabu. Žaba je sedela na velikom listu kopitnjaka i ljuljuškala se, reklo bi se s uživanjem. Suzi joj je pružila kažiprst a žaba ga je nežno obuhvatila zelenim prstićima.

Bila je tako laka. Suzi je pomislila kako u ruci nikad nije držala nešto lakše. Pilići su u odnosu na nju bili teški i nezgrapni. Baš kad se žaba prebacila na Suzin prst, začule su se sirene. Suzi je snuždeno spustila žabu u travu i preko nevelike livade otrčala kući. Suzina mama je već snela dva kofera u podrum; kad je ugledala devojčicu, odahnula je s olakšanjem.

U podrumu ih se okupilo osmoro. Dežurni za zaštitu od vazdušnih napada pričao je viceve koje je ponavljao pri svakom alarmu i kojima se ni sada niko nije smejao. Mama je povukla Suzi na krilo i stezala je uz sebe kad god bi pala bomba, što je Suzi gušilo. Nabrala je nos. U podrumu je neprijatno mirisalo, a majci su usne opet pomodrele. I kao uvek kad bi videla bespomoćnost svoje velike, tamnokose mame, Suzi se razbesnela zbog toga što nije starija. Osam godina je premalo. Želela je iz sve snage da je odrasla i snažna, pa da uvijek mamu u vuneno ćebe, uzme je u naručje i nekud odnese. Kuda, to doduše nije znala.

Kad je uzbuna prošla, Suzi je pomogla majci da kofere odvuče uz stepenice pa se vratila na livadu. Tamo se baš ništa nije promenilo. Jedino se žaba prebacila na treći kopitnjak od onoga na kome je pre bila, i sad se na novom listu ljuljuškala na suncu. Suzi se čudila žabinom miru i smatrala ga pomalo neumesnim. Onda je počela da od listova bukve pravi žabi gnezdo, čime se zabavljala dok je nisu pozvali na ručak.

Poslepodne se prošetalu i neko vreme zamišljeno posmatrala tri susedova konja koji su nepomično stajali na livadi, kao da spavaju. Trava je bila kratka i svetlozelena, a sunce je žarilo crvenkastosmeđe krzno životinja. Grejalo je i Suzinu glavu, te su je zahvatile lenjost i pospanost. Niz put što se spuštao s planine slivao se otopljen sneg, obrazujući šuman potočić. Suzi se pitala da li bi trebalo da ga štapom skrene prema livadi, ali se najzad manula tih misli pa je oborene glave i sva ošamućena od prolećnog vazduha otabanala kući.

Mamu je zatekla na balkonu. Sadila je dan i noć u sanduk za cveće. Suzin tata stajao je iza mame i primetio: “Taj bi posao, Marija, mogla mirno da preskočiš.”

Mama je bespomoćno okrenula k njemu svoju tamnu glavu. “Pa jeste”, složila se. “U pravu si. Ali nešto bi ipak trebalo da zasadim, na balkonu je bez cveća tako tužno.”

Tata je tad zabrundao: “Vreme je da se konačno navikneš na to da život u ratu ne može da bude veseo.”

“Tačno”, poslušno je odvrtila mama. “Moraću da se naviknem, nema druge.” Tata je zevnuo, ispravio zavrnute rukave, obukao žaket i nestao u vratima.

Suzi je sačekala da tata izađe iz kuće pa je ustrčala uz stepenice, izula kaljave cipele i obula iskrpljene kućne patike. Nadala se da će nagovoriti mamu da joj priča priče, ali se odjednom pojavila neočekivana gošća: debela žena odevena u crno koja se već na vratima obisnula Suzinoj mami oko vrata i glasno je poljubila.

Neznanka je ušla u sobu u cipelama, umevši puno vlažne zemlje na svetao tepih. Mama to kao da nije ni primetila. Otišla je u kuhinju iz koje se vratila sa crnom kafom i keksom od ovsenih pahulja koji je prepodne ispekla.

Debela žena je, plačući i s ustima punim keksa, počela da priča kako dolazi s groblja gde su sahranili zemne ostatke njenog muža.

Rekla je baš tako, “zemne ostatke”. Suzi nije odmah shvatila o čemu govori, pošto taj izraz još nije bila čula.

“Moj jadni Teodor, raznet u hiljadu parčića”, jecala je žena. Onda je gurnula još dva keksa u usta, pa se tako strašno zagrcnula da je sva poplavela. Mamini kapci prestrašeno su podrhtavali. “Molim te, Tekla”, rekla je slabim glasom, “pazi se, molim te.”

Žena je prestala da kašlje, obrisala mrvice, pljuvačku i suze s lica i kazala: “A što, pa, da se pazim?” Potom je, približivši Suzinoj mami svoje oznojeno i pometeno lice, nastavila: “Ništa više ne razumem, Marija, ama baš ništa...”

Suzi ju je posmatrala s besom i odvratnošću. Što je uopšte dolazila? Samo zato da im jede keks i da toliko prestraši mamu da će uveče, kad bude krpila čarape, stalno da se ubada u prste? Konačno je, kad se već smrklo, debela žena otišla. Delovala je nešto bodrije i otplovila niz ulicu ljuljajući se poput natovarene lađe.

Kao uvek kad je tata imao noćnu smenu, mama je pozvala Suzi da spava u bračnom krevetu. Suzi je privukla k sebi maminu debelu pletenicu, prislonila o nju obraz i odmah zaspala.

Probudila se od zavijanja sirena. Sva pospana, uskočila je u trenerku i mantil. Videla je da mama drhti i da ne može da podigne kofer. Onda je odlučno dohvatila maminu ruku i izvela mamu iz kuće.

Noć je posvetlela od beličastih optica koje su visile nad gradom. Zbog njih je mama još više drhtala. Suzi ju je svojom mršavom rukom obgrlila oko boka, prevela je preko livade i dovela do bukve. Čula je kako vlažna trava šljapka pod njihovim nogama i videla kako se u vazduhu rasprskava lanac novih optica. Pošto su se našle pod bukvom i Suzi povukla mamu naniže, na vlažno lišće, prve bombe pale su na grad. Suzi je napeto osluškivala. Onda je razabrala neki čudan, klepetav zvuk. Kad je shvatila da to mama cvokoće zubima, iz nje je iščezao svaki strah.

“Ne boj se, mama”, prošaptala je. “Nemaš od čega. Nismo u podrumu.”

Mama je pridigla glavu pa je udahnula polako i duboko.

“Ovde ima vazduha koliko god hoćeš, je l’ da, mama?”

Mama se tiho nasmejala, a Suzi je odjednom osetila neobuzdanu radost. Pokušala je da mami ispriča da je našla žabu, ali od eksplozija bombi nije čula ni sopstvene reči.

Mama je, svejedno, prestala da drhti i opušteno se ispružila po lišću. Suzi nije legla kraj nje, nego je sedela uspravljenih leđa i pažljivo i napeto piljila ka gradu.

Kad je buka utihla i kad se više nije čulo ni brundanje avionskih motora, videla je da u gradu na više mesta gori i da se plamen podiže visoko u vazduh.

“Zatvori oči, mama!” rekla je tad strogo, a mama se okrenula na stranu i položila obraz na Suzin mantil. Pošto su se oglasile sirene za kraj uzbune, Suzi se nagla nad nju i videla da je zaspala. To joj se činilo kao pravo čudo.

Da, mama je spavala, njen dah, miran i topao, strujao je preko Suzine ruke, a negde, skrivena pod lišćem ili možda u gnezdu koje joj je Suzi napravila, sigurno je spavala i žaba, spokojno i bezbedno.

Suzi je obazrivo probudila mamu pa su se vratile kući. Kad su se ponovo našle u krevetu u kome je još bilo traga njihove toplote, mama odjednom reče: “Ipak ću ja na balkonu zasadi ti karanfile, one duple, možda i malo spomenka.”

“Zasadi”, pospano je promrmljala Suzi. Potom je privukla maminu poluraspletenu pletenicu i gurnula je pod svoj obraz. “Miriše kao vlažni listovi bukve”, stigla je još da pomisli, pa je zaspala.

Marlen Haushofer (Marlen Haushofer) Mada je austrijska književnica (1920–1970) već za života bila ovenčana uglednim nacionalnim nagradama, njena proza je u vreme kad je nastala za tradicionalni ukus bila suviše obeležena vizurom “nervno labilnih žena”, dok su za književnu elitu njena pripovedačka sredstva bila nedovoljno atraktivna. Najuspešnije književno ostvarenje Marlen Haushofer, roman *Zid*, odjeknulo je kao bomba tek kada je 1983. godine drugi put objavljeno, da bi na nemačkom govornom području nastavilo život kulturne knjige. Autorkin sluh za teskobu socijalno definisane situacije žene i uverenje da među polovima postoji nepremostiv jaz ubrzo će je učiniti i jednom od ikona ženskog pisma. Zakasneli uspeh romana *Zid* obnovio je interesovanje za delo Marlen Haushofer u celini. Nova čitanja proze Marlen Haushofer u nepretencioznosti njenog stila vide superiornu jednostavnost klasike, u građenju njenih priča prepoznaju čehovljevske umeće, a u njenom tihom, uzdržanom glasu razaznaju upozorenje na fašizam nataložen u svakodnevi malograđanske porodice.

Opus Marlen Haushofer nije velik – čine ga pet romana, dve novele, dve zbirke pripovedaka, nekoliko radio-drama i četiri knjige za decu – i nije sve u tom opusu izdržalo proveru vremena. Ali ono što jeste, a to su, pored romana *Zid*, romani *Nebo koje se nigde ne završava* i *Mansarda*, novela *Kako smo ubili Stelu* i veći broj pripovedaka, pre svega onih iz poznog razdoblja, relevantan je književni iskaz specifične emotivnosti.

S. K

